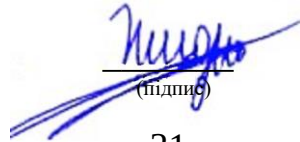

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра психології (№ 704)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми

(підпис)

Максим ЖИДКО
(ім'я та прізвище)

« 31 » серпня 2026 р.

**СИЛАБУС ОБОВ'ЯЗКОВОЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ПОЛІТОЛОГІЯ
(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 053 Психологія

Освітня програма: «Психологія»

Рівень вищої освіти: *перший (бакалаврський)*

Форма навчання: денна та заочна

Силабус введено в дію з 01.09.2026

Харків – 2026 р.

Розробник: Селевко В.Б., к.філос.н., доцент
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри психології
(назва кафедри)

Протокол № 1 від « 31 » серпня 2026 р.

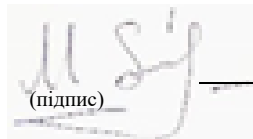
Завідувач кафедри к.псих.н, доцент
(науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Юрій ГУЛИЙ
(ім'я та прізвище)

Погоджено з представником здобувачів освіти:

(підпис)

Маргарита СТАРОДУБЦЕВА
(ім'я та прізвище)

1. Загальна інформація про викладача

ПІБ: *Селевко Володимир Борисович*

Посада: *доцент кафедри права*

Науковий ступінь: *кандидат філософських наук*

Вчене звання: *доцент*

E-mail: *y.selevko@khai.edu*

Перелік дисциплін, які викладає: *історія політичних та правових вчень, логіка та юридична аргументація, правове мислення, політологія.*

Сферу наукових інтересів становлять політико-правовий аналіз розвитку взаємовідносин лобізму та держави в Україні.

2. Опис навчальної дисципліни

Форма навчання – денна, заочна

Семестр, в якому викладається дисципліна – 5

Дисципліна – *обов'язкова*

Обсяг дисципліни: 3 кредити ЄКТС/90 годин

за денною формою навчання 48 годин аудиторних занять та 42 годин самостійної роботи здобувачів;

за заочною формою навчання 16 годин аудиторних занять та 74 годин самостійної роботи здобувачів.

Види навчальної діяльності – *лекції, семінарські заняття*

Види контролю – *модульний контроль, іспит*

Мова викладання – *українська*

Пререквізити – *філософія.*

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: формування у студентів системи логічно завершених базових знань про політику, прищеплення їм навичок наукового аналізу, розуміння причинно-наслідкових зв'язків. Сформувати на основі набутих знань адекватних їм умінь і навичок соціально-політичної діяльності і поведінки.

Завдання:

1. Розглянути категорії і закони політології, за допомогою яких пізнати об'єктивні і суб'єктивні явища і процеси політичного життя,

2. Сформувати у студентів політичну культуру суспільного, громадянського типу.

Компетентності, які набуваються:

Інтегральна компетентність.

I. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній сфері, що передбачають застосування основних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК).

ЗК3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку.

Очікувані результати навчання: розвиток критичного та аналітичного мислення для оцінки впливу політичного середовища на людину й суспільство, вміння розпізнавати різні види владних відносин, специфіку політичної влади, її сутність, структуру, характерні ознаки і функції; орієнтуватися в проблемах поділу влади, формах державного устрою і формах державного правління; розпізнавати прояви прямої і представницької демократії, сприяти їх утвердженню в сучасному українському суспільстві; формувати і відстоювати свою життєву (політичну) позицію, чітко розуміти свої громадянські права, свободи і обов'язки, відстоювати принципи громадянського суспільства і правової держави; давати раціонально-критичну оцінку діям різних політичних партій і лідерів з позицій загальнонаціональних інтересів; орієнтуватися в міжнародному політичному житті, геополітичній обстановці, мати уявлення про місце і статус України в сучасному світі.

4. Зміст навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1.

Тема 1. Політологія як наука про політику.

Аналіз особливостей предмета, об'єкта, законів, категорій, методу - системи знань про політику. Специфіка відображення знань про політику, "парадокс Мангейма". Структура політології як науки про політику, особливість теоретичної і прикладної політології. Соціальні функції політології. Місце, специфіка і роль політології в системі наук про суспільство.

Тема 2. Політична культура.

Сутність політичної культури. Структура політичної культури. Типологія політичної культури Г.Алмонда і С.Верби. Типологія політичної культури Є. Вятра. Функції політичної культури. Вплив політичної культури на політичну систему. Сутність політичної соціалізації. Етапи політичної соціалізації.

Тема 3. Політична влада базова категорія політології.

Влада як явище громадського життя. Концептуальні підходи до проблеми політичної влади (Р. Даль, Т.Парсонс, М.Вебер, М.Крозье). взаємозв'язок влади й психологічних практик (М. Фуко).

Сутність політичної влади і її головні характеристики: верховенство, суверенітет, авторитарність, відповідальність, примусовість. Функції влади. Напрямки і способи функціонування влади. Методи здійснення влади. Типи і види влади. Традиційні форми політичної влади: монархія, демократія, аристократія, технократія, охлократія, бюрократія, теократія, плутократія, елітократія. Зміст концепції поділу влади. Законодавча, виконавча, судова влада. Централізація і децентралізація влади.

Тема 4. Системний вимір політики (політична система суспільства).

Поняття "політична система". Сутність системного аналізу. Концепція політичної системи Д.Істона. Модель політичної системи Г. Алмонда. Структура політичної системи, характеристика суб'єктів і об'єктів політики, політичних відносин, політичних норм і політичної свідомості. Функції політичної системи. Закономірності функціонування політичної системи. Розвиток політичної системи. Політичний процес. Типологія політичних систем. Політична система і політична культура.

Модульний контроль.

Змістовний модуль 2.

Тема 5. Держава в політичній системі суспільства.

Історичні концепції походження держави. Ознаки держави і її сутність. Типи держави. Функції держави. Економічна основа сучасної держави. Держава і влада. Історичні системи і процес формування державної влади, форми державного устрою: унітарна і федеративна держава, проблеми автономії. Форми державного правління: монархія і республіка. Глава держави. Законодавча влада в державі. Виконавча влада в державі. Місцеві Органи керування і місцевого сомоврядування..

Історичне трактування категорії правової держави. Суть сучасної концепції правової держави. Правова держава і громадянське суспільство. Соціальна держава і її ознаки.

Тема 6. Адвокація та лобізм.

Поняття адвокація та лобізм, їх схожість та відмінність. Інструменти, які громадськість використовує для впливу на рішення державної влади.

Лобіювання як процес впливу на посадових осіб з метою прийняття вигідних для певних груп або осіб законів і рішень. Лобіювання як невід'ємна частина сучасної демократії. Методи та принципи лобіювання.

Методи та способи адвокації для привернення уваги до соціальних проблем, захист прав та інтересів різних груп населення.

Тема 7. Політичний режим.

Поняття "політичний режим". Логіка розвитку і трансформації політичних режимів. Структура політичного режиму. Типологія політичних режимів Г. Москі. Поняття демократії, авторитарності і тоталітаризму, діалектика їхніх взаємин. Основні і перехідні типи політичних режимів.

Демократія як форма організації суспільних взаємин. Основні парадигми демократії: антична, класична теорія Нового часу, плюралістична, елітарна, партісіптарна, плебісцитарна та ін. Історичні форми демократії. Демократія і право. Головні принципи і процедури демократії. Характеристика базових демократичних принципів. Вибори як демократична процедура.

Авторитарний спосіб організації соціальних взаємодій. Загальна характеристика авторитарного політичного режиму. Еволюція авторитарного політичного режиму і розмаїтість історичної практики, актуальні проблеми України.

Тоталітаризм як соціокультурний феномен і результат аномальної індустріалізації. Сутнісні особливості тоталітарного політичного режиму. Особистість у тоталітарному суспільстві. Історична практика тоталітаризму. Теоретичні і практичні проблеми переходу від тоталітаризму до демократії. Основні форми демократичної еволюції: реформа "зверху", реформа узгоджена між владою й опозицією.

Тема 8. Політичні партії та партійні системи.

Політична партія і її суть. Причини й умови виникнення політичних партій. Первісні буржуазні уявлення про партії. Досвід формування і діяльності політичних партій Великобританії, США, Франції, Німеччини. Соціальна база, функції і типологія політичних партій (партії авангардного типу і парламентські партії, демократичні і тоталітарні, класові і народні, революційні і реформістські, масові і кадрові, правлячі й опозиційні). Ідеологія і партія. Поділ партій на "праві" і "ліві". Місце і роль політичних партій у політичній системі суспільства.

Партія і держава. Партійні системи, класифікація партійних систем. Різновиди багатопартійних систем. Суть політичного плюралізму.

Політичні партії та основні типи сучасних виборчих систем. Мажоритарна виборча система. Пропорційна виборча система. Змішана виборча система. Взаємозв'язок форм правління, партійних і виборчих систем.

Партійна і виборча система України. Політичні партії незалежної України, труднощі становлення багатопартійності.

Тема 9. Політичні еліти та політичне лідерство.

Історичний генезис політичних поглядів на політичні еліти, теорії еліт В. Парето і Г. Моска, Р. Міхельса. Поняття політичної еліти та її структура. Причини виникнення та функції політичних еліт. Політичні еліти і політичний режим. Класифікація політичних еліт. Формування і відновлення політичних еліт. Характеристика сучасних політичних еліт розвинутих країн Заходу. Проблеми формування національної політичної еліти сучасної України.

Соціальна сутність і історичний генезис наукових поглядів на політичне лідерство. Політичний лідер: характерні риси і вимоги до лідерства. Соціально-політичний портрет сучасного політичного лідера. Механізм формування, функціонування політичного лідерства, форми і методи політичного суперництва і політичної боротьби. Типологія політичного лідерства. Політичне лідерство і політичний режим. Соціальна роль політичного лідера, його формального і неформального авторитету, масштабів і рівня впливу. Політичні лідери сучасної України.

Тема 10. Ідеологія. Світові ідейно-політичні доктрини.

Лібералізм. Консерватизм. Соціал-демократія. Радикалізм (лівий, правий).

Сучасні альтернативні суспільно-політичні течії.

Тема 11. Політика, права людини та ментальне здоров'я суспільства. Взаємозв'язок між політичним режимом, рівнем дотримання прав людини та показниками соціально-психологічного благополуччя населення. Державна політика у сфері охорони здоров'я, інклюзії та подолання наслідків суспільних травм. Права людини четвертого та п'ятого покоління: цифрові права, соматичні права, право на забуття, права майбутніх поколінь.

Модульний контроль.

5. Індивідуальні завдання

Навчальним планом не передбачено

6. Методи навчання

Лекції, практичні заняття

7. Методи контролю

Модульний контроль, іспит

8. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Робота на лекціях	0...1	5	0...5
Виконання і захист лабораторних (практичних) робіт	0...4	4	0...16
Модульний контроль	0...10	1	0...10
Змістовний модуль 2			
Робота на лекціях	0...1	11	0...11
Виконання і захист лабораторних (практичних) робіт	0...4	8	0...32
Модульний контроль	0...26	1	0...26
Усього за семестр			0...100

Критерії оцінювання роботи здобувача протягом семестру

Відповідно до Положення про рейтингове оцінювання досягнень студентів у Національному аерокосмічному університеті «Харківський авіаційний інститут» здобувачу освіти можуть призначатися бали за інші активності, пов'язані з навчальною дисципліною, які нараховуються та можуть бути враховані у загальній оцінці за семестр. Бали зокрема можуть призначатися за такі активності, пов'язані з навчальною дисципліною, як:

- участь у науковому комунікативному заході (конференції, семінарі, круглому столі тощо) із написанням тез наукової доповіді за предметом навчальної дисципліни (20 балів);
- участь у другому турі Всеукраїнської олімпіади відповідного напрямку (20 балів);
- участь (прослуховування) не менше у 5 вебінарах, пов'язаних з навчальною дисципліною (3-15 балів);
- участь у тренінгу, пов'язаному з навчальною дисципліною (15 балів);
- проходження он-лайн курсу, пов'язаного з навчальною дисципліною (20 балів);
- участь та отримання рейтингового місця у тематично пов'язаному із предметом навчальної дисципліни студентському конкурсі (30 балів);
- розробка та створення дидактичного матеріалу за тематикою предмету навчальної дисципліни (15 балів) (підтвердження - дидактичний матеріал);
- проведення правоосвітнього заходу із учнями шкіл та інших навчальних закладів за тематикою навчальної дисципліни (20 балів);
- написання реферату /презентації, доповіді (5 балів);
- участь у не менше заходах, що проводяться студентськими професійними об'єднаннями за спеціальністю (5-15 балів);

-інші активності, пов'язані з навчальною дисципліною, за попереднім погодженням із науково-педагогічним працівником, який викладає навчальну дисципліну.

Семестровий контроль (іспит) проводиться у разі відмови студента від балів поточного тестування й за наявності допуску до іспиту. Під час складання семестрового іспиту здобувач освіти має можливість отримати максимум 100 балів.

Білет для іспиту складається з тестового завдання (10 балів), двох теоретичних питань (60 балів) і одного практичного (30 балів).

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

9. Політика навчального курсу

Відвідування занять. Регуляція пропусків. Інтерактивний характер курсу передбачає обов'язкове відвідування практичних занять. Здобувачі освіти, які за певних обставин не можуть відвідувати практичні заняття регулярно, мусять впродовж тижня узгодити із викладачем графік індивідуального відпрацювання пропущених занять. Окремі пропущені завдання мають бути відпрацьовані на найближчій консультації впродовж тижня після пропуску. Відпрацювання занять здійснюється усно у формі співбесіди за питаннями, визначеними планом заняття. В окремих випадках дозволяється письмове відпрацювання шляхом виконання індивідуального письмового завдання. Здобувачі освіти, які станом на початок екзаменаційної сесії мають понад 70% невідпрацьованих пропущених занять, до відпрацювання не допускаються.

Дотримання вимог академічної доброчесності студентами під час вивчення навчальної дисципліни. Під час вивчення навчальної дисципліни студенти мають дотримуватися загальноприйнятих морально-етичних норм і правил поведінки, вимог академічної доброчесності, передбачених Кодексом академічної доброчесності та забезпечення її дотримання Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут». Очікується, що роботи здобувачів освіти будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикавання джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

При виконанні індивідуальної самостійної роботи до захисту допускаються реферати, які містять не менше 60 % оригінального тексту при перевірці на плагіат, есе – 70 %

Вирішення конфліктів. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, а також правила етичної поведінки регламентуються Кодексом етики в Національному аерокосмічному університеті «Харківський авіаційний інститут».

10. Методичне забезпечення

1. Копилов В.О., Ковальова І.І., Лобанова Л.А., та ін. Соціально-політичні течії сучасності. Навч. посіб. – Х. : Нац. аерокосм. ун-т «Харк. авіац. ін-т», 2010. – 184 с.
2. Історія української політичної думки : навч. посіб. / В. О. Копилов, І. І. Ковальова, Г. Ю. Каніщев, Л. В. Колотова [та др.] ; М-во освіти і науки України, Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харк. авіац. ін-т". - Харків. - Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харк. авіац. ін-т", 2017. - 141 с. - <http://library.khai.edu/library/fulltexts/metod/>
3. Політична теорія і політична практика : основні поняття : навч. посіб. / В. О. Копилов, І. І. Ковальова, Л. А. Лобанова, О. М. Мостіпан [та др.] ; М-во освіти і науки України, Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харк. авіац. ін-т". - Харків. - Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харк. авіац. ін-т", 2015. - 196 с. - 978-966-662-401-0
4. Політологія та соціологія : навч. посіб. / В. О. Копилов, І. І. Ковальова, Ю. І. Кисіль, Г. Ю. Каніщев [та др.] ; М-во освіти і науки України, Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харк. авіац. ін-т". - Харків. - Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харк. авіац. ін-т", 2008. - 146 с.

11. Рекомендована література **Базова**

1. Політологія : підручник : гриф МОН України / В. В. Холод . - 3-те вид., перероб. і доп. - Суми. - Університетська книга, 2006. - 480 с.
2. Політологія : конспект лекцій: навч. посіб.: гриф МОН України / В. М. Піча, Н. М. Хома . - 6-те вид., випр. і доп. - Львів. - Магнолія 2006, 2007. - 188 с.
3. Політологія : наука і навчальна дисципліна: підручник: гриф МОН України / В. М. Бебик. - К. - Каравела, 2009. - 496 с.

Допоміжна

1. Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть. _ К., 1991.
2. Гунчак Т. Україна? Перша половина ХХ століття. Нариси політичної історії. – К., 1993.

3. Донцов Д. Історія розвитку української державної ідеї. – К., 1993.
4. Драгоманов М. Вибране. – К., 1991.
5. Дорошенко Д. Нарис історії України. У 2-х т. – К., 1991.
6. Політика як міжнародний процес : навч. посіб. / В. О. Копилов, Л. А. Васильєва, І. І. Ковальова, Л. А. Лобанова [та др.] ; М-во освіти і науки України, Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харк. авіац. ін-т". - Харків. - Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харк. авіац. ін-т", 2016. - 159 с . - <http://library.khai.edu/library/fulltexts/metod/>

Інформаційні ресурси

1. www.nbuv.gov.ua
2. <https://library.khai.edu/>
3. www.nplu.org